

Finansreglement Reglement for finans- og gjeldsforvaltning



Formatert: Innrykk: Venstre: 0,25 cm, Linjeavstand: Enkel

Innhold

| | | |
|-------|--|------|
| 1. | Selskapenets forretningsområde og organisering | 3 |
| 2. | Finansiering..... | 3 |
| 3. | Finansreglementets virkeområde..... | 3 |
| 3.1 | Hensikt..... | 3 |
| 3.2 | Formål | 3 |
| 3.3 | Rutiner..... | 3 |
| 4. | Hjemmel og gyldighet..... | 4 |
| 4.1 | Hjemmel og lovgrunnlag..... | 4 |
| 4.2 | Gyldighet | 4 |
| 5. | Forvaltning og forvaltningstype | 4 |
| 6. | Myndighet og begrensninger..... | 4 |
| 7. | Risikoprofil..... | 5 |
| 7.1 | Ulike typer risiko | 5 |
| 7.2 | Rammer for finansiell risiko aktiva kategorisert gjennom risikoklasser:..... | 5 |
| 8. | Forvaltning av ledig likviditet og midler beregnet for driftsformål..... | 5 |
| 8.1 | Plassering av likviditetsreserve..... | 5 |
| 8.2 | Plassering av overskuddslikviditet | 5 |
| 8.3 | Andeler i bankinnskudd..... | 6 |
| 8.4 | Andeler i pengemarkedsfond | 6 |
| 9. | Forvaltning av gjeldsportefølje og finansieringsavtaler | 6 |
| 10. | Etiske kriterier i forvaltningen | 6 |
| 11. | Rapportering og kontroll..... | 86 |
| 12. | Bruk av referanseindeks (benchmark/sammenligningsgrunnlag)..... | 87 |
| 13. | Kvalitetssikring av reglementet | 87 |
| 14. | Ikrafttredelse | 87 |
| 15. | Definisjoner av ulike typer risiki | 108 |
| 16. | Andre finansielle instrumenter..... | 108 |
| 16.1 | Derivater..... | 108 |
| 16.2 | Aksjer..... | 119 |
| 16.3 | Aksjefond..... | 119 |
| 16.4 | Avkastning..... | 119 |
| 16.5 | Diversifisering..... | 119 |
| 16.6 | Durasjon | 119 |
| 16.7 | Effektiv rente (yield)..... | 119 |
| 16.8 | Finansinstrumenter..... | 1240 |
| 16.9 | Fondsobligasjoner | 1240 |
| 16.10 | Grunnfondsbevis (egenkapitalbevis)..... | 1240 |
| 16.11 | Investments grade/rating | 1240 |
| 16.12 | Løpetid..... | 1240 |
| 16.13 | Markedsrente | 1240 |
| 16.14 | Swap..... | 1240 |
| 16.15 | NIBOR..... | 1311 |
| 16.16 | Obligasjon | 1311 |
| 16.17 | Obligasjonsfond..... | 1311 |
| 16.18 | Pengemarkedsfond | 1311 |
| 16.19 | Portefølje | 1412 |
| 16.20 | Referanseindeks | 1412 |
| 16.21 | Rentebindingstid..... | 1412 |
| 16.22 | Rentefølsomhet | 1412 |
| 16.23 | Sertifikater | 1412 |
| 16.24 | Stresstest | 1412 |
| 16.25 | UNITSUCITS..... | 1513 |
| 16.26 | WF | 1513 |

1. Selskapenes Selskapets forretningsområde og organisering

[Nedre Romerike Avløpsselskap IKS \(NRA IKS\)](#) og [Nedre Romerike Vannverk IKS \(NRV IKS\)](#) [Nedre Romerike vann- og avløpsselskap IKS \(NRVA IKS\)](#) er organisert som et interkommunalt selskap og underlagt Lov om interkommunale selskaper.

[NRA IKS-NRVA IKS](#) skal motta og behandle avløpsvann fra eierkommunene [Lillestrøm](#), [Lørenskog](#), [Nittedal](#) og [Rælingen](#), og [Skedsmo](#) [Lillestrøm](#).

[NRV IKS-NRVA IKS](#) skal besørge vannforsyning på engrosnivå til eierkommunene [Fet](#), [Gjerdrum](#), [Lillestrøm](#), [Lørenskog](#), [Nittedal](#) og [Rælingen](#) og [Skedsmo](#), [Sørum](#) [Lillestrøm](#).

2. Finansiering

Selskapene har ikke erverv til formål - det skal drives i overensstemmelse med det lovfestede selvkostprinsipp slik at eventuelt overskudd kommer kundene i eierkommunene til gode.

Fakturering til eierkommunene finner sted månedlig basert på fordelingsnøkkel og faktisk forbruk.

Investeringer finansieres gjennom årlige låneopptak.

Selskapene er bevisst sin finansielle risiko i forhold til nivået på markedsrenten. Ved låneopptak vurderes den rentemodell som gir minst risiko for at markedsrenten blir større enn selvkostrenten i låneperioden.

Høyere markedsrente enn selvkostrente gir selskapene en netto ekstra kostnad uten inndekning.

Investeringsslån opptas og belastes fortløpende som rammelån i samsvar med prosjektenes faktiske fremdrift.

3. Finansreglementets virkeområde

3.1 Forankring

Reglementet ble første gang vedtatt av representantskapene i NRV og NRA i 2018. Revidert reglement, [dette reglementet](#), er vedtatt i representantskapene i hhv NRA sak 18/04/17 og NRV sak 18/03/16 29.11.18 i NRVA sak xx.xx.xx 04.06.2024.

3.2 Hensikt

Reglementet skal gi retningslinjer for [Selskapenes selskapets](#) finans- og gjeldsforvaltning og en samlet oversikt over rammer og begrensninger for fullmakter, instruksjoner og rutiner.

Reglementet definerer avkastnings- og risikonivå som ansees akseptable for plassering og forvaltning av likvide midler og midler beregnet for driftsformål, opptak av lån- og gjeldsforvaltning.

Selskapene drives etter kontantprinsippet og vil kun unntaksvis ha midler til plassering.

Plassering av overskuddslikviditet er medtatt reglementet dersom det skulle bli aktuelt.

3.3 Formål

Finans- og gjeldsforvaltning skal sikre tilfredsstillende avkastning [på plasserte midler](#), og optimalisere finansieringskostnader, ~~samt~~ forhindre at selskapene pådras vesentlig finansiell risiko, [samt sikre selskapets evne til å innfri løpende betalingsforpliktelser ved forfall.](#)

3.4 Rutiner

Det skal foreligge rutiner for forvaltning av ledig kapital og andre midler beregnet for driftsformål, ~~långsiktig finansielle aktiva~~, gjeldsportefølje og øvrige finansieringsavtaler for å ivareta krav i § 68 med merknader [i forskrift om kommuners og fylkeskommuners finansforvaltning fastsatt av KRO 9. juni 2009 \(FOR 2009-06-09 nr. 635\)](#) i forskrift om garantier og finans- og gjeldsforvaltning i kommuner ~~efog~~ [fylkeskommuner fastsatt av KDD 18. november 2019 \(FOR 2019-11-18 nr. 1520 \(forskriften\)\)](#) heretter omtalt som forskriften.

Rutinen skal ivareta:

- Leasing låneopptak og gjeldsforvaltning.
- Vurdering og håndtering av finansiell risiko.
- Avdekke avvik fra finansreglementet.
- ~~Definisjon av langsiktig finansiell aktiv; hvilke fond selskapene selskapet til enhver tid har som defineres som langsiktig og skal forvaltes etter rammer for langsiktig finansiell aktiv i kapittel 9.~~
- Avhending og rapportering på plasseringer foretatt før 01.01.2018.

4. Hjemmel og gyldighet

4.1 Hjemmel og lovgrunnlag

- Reglementet hjemles i:
 - Lov om kommuner og fylkeskommuner av ~~25. september 1992, § 52-22. juni 2018 § 14~~ (kommuneloven)
 - ~~Forskrift om kommuners og fylkeskommuners finansforvaltning fastsatt av KRO 9. juni 2009 (FOR 2009-06-09 nr. 635) (forskriften).~~ Forskrift om garantier og finans- og gjeldsforvaltning i kommuner og fylkeskommuner fastsatt av KDD 18. november 2019 (FOR 2019-11-18 nr. 1520) (forskriften)

4.2 Gyldighet

- Reglementet trer i kraft fra og med 01.01.18.
- Finansreglementet revideres og behandles i representantskapet minimum hvert fjerde år.

5. Forvaltning og forvaltningstype

I henhold til forskriften, omfatter reglementet forvaltning av alle [selskapets](#) finansielle aktiva (plasseringer) og passiva (rentebærende gjeld).

Finansreglementet regulerer formål, strategier og rammer for:

- forvaltning av ledig likviditet og andre midler beregnet for driftsformål
- plassering og forvaltning av ~~selskapenes selskapets~~ langsiktige finansielle aktiva
- forvaltning av ~~selskapenes selskapets~~ gjeldsportefølje og øvrige finansieringsavtaler

6. Myndighet og begrensninger

- Styret skal påse at reglementet er i samsvar med kommuneloven, forskriften og [selskapenes selskapets](#) delegeringsreglement.
- ~~Daglig leder Administrerende direktør~~ skal fortløpende vurdere egnetheten av reglementets forskjellige rammer og begrensninger for å sikre at forvaltning utøves forsvarlig i forhold til den totale risiko selskapene eksponeres for.
- Styreleder og ~~daglig leder administrerende inngår~~ ~~direktør inngår~~ på vegne av styret finansielle avtaler i samsvar med reglementet.
- Fullmakter, instruksjer og rutiner hjemles i reglement for finans- og gjeldsforvaltning.
- Styret har myndighet til å oppta lån i samsvar med representantskapets vedtak, refinansiere eldre gjeld og godkjenne endelige betingelser på lån og rentebytteavtaler, herunder løpetid, avdragsstruktur og rentetilknytning.
- Myndigheten omfatter signering av dokumenter samt delegering av signeringsfullmakt.
- Finansielle instrumenter og produkter som ikke er spesifikt definert i reglementet kan ikke benyttes.

Formatert: Innrykk: Venstre: 3,5 cm, Ingen punktmerking eller nummerering

7. Risikoprofil

7.1 Ulike typer risiko

Selskapene er utsatt for ulik finansiell risiko ved plasseringer og lån. Disse løper samtidig og uavhengig av hverandre. Definisjoner av ulike typer risiko beskrives i vedlegg til reglementet.

7.2 Rammer for finansiell risiko aktiva kategorisert gjennom risikoklasser:

Følgende risikoklasser og rammer gjelder for forvaltningen av [selskapenes-selskapets](#) finansielle aktiva.

| Risikoklasser | Beskrivelse | Maksimum | Maksimum |
|----------------|--|--|--|
| | | overskudds- likviditet 0-12 mnd | langsiktig finansiell aktiva 3-5 år |
| Risikoklasse 1 | Obligasjoner/sertifikater utstedt av stat eller foretak med norsk statsgaranti, kommuner (herunder IKS) eller statsobligasjonsfond | 100% | 100% |
| Risikoklasse 2 | Obligasjoner med fortrinnsrett obligasjoner/ sertifikater -utstedt av statsforetak, fylkeskommuner og kommuner (herunder IKS), kraftverk med garanti fra kommune/ fylkeskommune banker forsikringselskap og kredittforetak, innskudd i banker, Pengemarkeds- og obligasjonsfond #1 | (gjelder totalt for risikoklasse 1 og 2) | (gjelder totalt for risikoklasse 1,2 og 3) |
| Risikoklasse 3 | Obligasjoner/sertifikater utstedt av industriforetak eller fond med tilsvarende risiko, #2 | 0 % | |
| Risikoklasse 4 | Norske eiendomsprosjekter, infrastrukturprosjekter, high yieldpapirer og fond (papirer med dårligere rating enn BBB- og fond som inneholder papirer med dårligere rating enn BBB-) | 0 % | 0 % |
| Risikoklasse 5 | Aksjefond og grunnfondsbevis (egenkapitalbevis) #3 | | |
| Risikoklasse 6 | Enkelt aksjer, private equityfond og fondsobligasjoner | 0 % | 0 % |

#1: Pengemarkeds- og obligasjonsfond klassifiseres normalt i denne risikoklassen med unntak av fond som inneholder industrilån/ ansvarlige lån. Sistnevnte klassifiseres under Risikoklasse 3.

#2: Obligasjoner, sertifikater og innskudd som inngår i Risikoklasse 2 og Risikoklasse 3 (enten enkeltvis eller gjennom verdipapirfond) skal minimum være ratet investment grade (eller banken skal ha en investment grade rating), dvs. BBB eller bedre, av anerkjent rating-selskap.

#3: Grunnfondsbevis klassifiseres normalt i risikoklasse 6 men siden produktene har forrang ved en konkurs sett opp mot enkelt aksjer, velger vi denne klassen.

Formatert tabell

8. Forvaltning av ledig likviditet og midler beregnet for driftsformål

Forvaltning av overskuddslikviditet kan gjøres under forutsetning av at tilgjengelig driftslikviditet er tilfredsstillende i et måneds perspektiv samtidig som en forsvarlig avkastning oppnås.

Plassering av overskuddslikviditet kan ikke ha en tidshorisont utover 1 år.

Innskudd kan kun foretas i norske finansinstitusjoner og utenlandske finansinstitusjoner etablert i Norge.

Finansinstitusjonen skal følge reglene for likviditetsstyring, soliditetskrav og kapitaldekning etter Basel reglene.

[Selskapenes-Selskapets](#) samlede innskudd skal ikke overstige 2 % av institusjonens forvaltningskapital.

8.1 Plassering av likviditetsreserve

Ved plassering av overskuddslikviditet skal alltid et beløp tilsvarende likviditetsreserve være tilgjengelig på konsernkonto.

8.2 Plassering av overskuddslikviditet

Overskuddslikviditet er likviditet som er atskilt fra [selskapenes-selskapets](#) midler til driftsformål.

Målsetning for plassering av overskuddslikviditet er optimalisering av avkastningen med lavt risikonivå.

Med lavt risikonivå regnes plasseringer i bankinnskudd og pengemarkedsfond. Likviditetsbudsjett synliggjør eventuell overskuddslikviditet for kortsiktig plassering.

Overskuddslikviditet plasseres i henhold til finansreglementets rammer for risiko, jfr. tabell i punkt 7.2, samt andre begrensninger som beskrives i punkt 8.3 og 8.4.

8.3 Andeler i bankinnskudd

For bankinnskudd gjelder følgende begrensninger:

- Tidsbinding utover 6 måneder skal ikke avtales.
- Enkelt innskudd med tidsbinding kan ikke overstige 50 mnok.
- Banker det kan plasseres i, skal på plasseringstidspunkt minimum ha 20 milliarder i forvaltningskapital.
- Alle plasseringer skal gjøres i norske kroner.

8.4 Andeler i pengemarkedsfond

For plassering i pengemarkedsfond gjelder følgende:

- Pengemarkedsfondet skal være klassifisert som «pengemarkedsfond med lav risiko» i henhold til Verdipapirfondenes forenings (Vff) bransjestandard for informasjon og klassifisering av rentefond.
- Det skal ikke være begrensninger på uttak. Midlene skal være tilgjengelige på få dager.
- Ingen pengemarkedsfond kan overstige 50 % av den plasserte overskuddslikviditet.

9. Forvaltning av gjeldsportefølje og finansieringsavtaler

Lån skal opptas i henhold til representantskapets vedtatte investerings budsjett.

Eksisterende gjeld kan refinansieres når det anses hensiktsmessig.

Med utgangspunkt i representantskapets budsjett-vedtak, skal låneopptak gjennomføres i samsvar med dette reglement og bestemmelsene i Kommuneleuens § [50 14-14](#) om låneopptak.

Finansielle leieavtaler betraktes som gjeldsforhold. Renterisiko skal inkluderes i porteføljen.

~~Gjeldsportefølgen~~ Gjeldsporteføljen består av lån fra årlige låneopptak.

Refinansieringsrisikoen (risikoen for ikke å få tatt opp nye lån, eller nye lån til en høyere rente) skal reduseres ved å spre tidspunktene for forfall. Følgende begrensninger gjelder:

- Lån med forfall inntil 1 år frem i tid bør maksimalt utgjøre 30 % av den samlede låneporteføljen.
- Gjennomsnittlig kredittbindingstid skal minimum være 3,0 år.

Selskapene skal benytte gunstigste finansieringstilbud. Låneopptak bør fordeles blant flere långivere.

- Lån kan tas opp som direkte lån i offentlige og private finansinstitusjoner, samt i livselskaper.
- Årlige lån til investeringer underlagt selvkostregelverket tas opp med flytende rente (som rammelån).
- ~~Låneopptak/ refinansiering av låneportefølje kan legges ut i sertifikat- og obligasjonsmarkedet.~~
- Alle låneopptak skal foretas i norske kroner (NOK). Dette for å minimere valutarisiko og sikre konsistens med selskapets operasjonelle valuta.

•

10. Etiske kriterier i forvaltningen

De etiske retningslinjene som til enhver tid er gjeldende for Statens Pensjonsfond Utland, skal være retningsgivende for ~~selskapenes~~ selskapets etiske håndtering av kapitalforvaltningen.

- Samarbeidende forvaltere skal informeres om rammer og de etiske retningslinjer i finansreglementet.
- Det er ~~Selskapenes~~ selskapets mål at kapital ikke plasseres i selskaper med en uakseptabel etisk profil, og at det derfor velges forvaltere som tar hensyn til de etiske sidene ved utvelgelsen av sine investeringer

Dersom selskapene blir gjort oppmerksom på at det hos en forvalter er plasseringer i selskaper med en uakseptabel etisk profil, skal en trekke seg ut av det aktuelle produkt hos forvalteren.

Formatert: Innrykk: Venstre: 2,5 cm, Ingen punktmerking eller nummerering

11. Rapportering og kontroll

~~Daglig leder~~ ~~Administrerende sk~~ ~~direktør~~ skal rapportere status for ~~selskapenes~~ ~~selskapets~~ finansforvaltning til styret hvert kvartal, ~~og ved~~ årets siste kvartal skal det rapporteres ~~det~~ sammen med årsberetningen. I hver rapport skal det være en oversikt over utvikling i finansporteføljen både for lån (finansielle passiva) og plasserte midler (finansielle aktiva) i henhold til § ~~6 og 7.8~~ i forskriften. Hver rapport skal minimum inneholde:

- Vurderinger av finansiell risiko.
- Oversikt over sammensetningen, markedsendringer.
- Oversikt som viser markedsverdi og akkumulert avkastning samlet og spesifisert, for selskapets finansielle midler
- Oversikt som viser forfall til refinansiering innen 12 måneder med gjennomsnittrente og rentebinding/durasjon (vektet gjennomsnitt til forfall), for selskapets finansielle forpliktelser.
- Oversikt som viser aktuelle markedsrenter og selskapets egne rentebetingelser.
- Avkastning sammenlignet med referanseindeks jfr. punkt 11.1.
- Risikovurdering som viser beregnet årlig finanskostnad som følge av 2 % renteoppgang.
- Informasjon om forventet opptak av nye lån i samsvar med vedtatt økonomiplan, inneværende år og refinansiering så langt i året.
- Redegjørelse om eventuelle avvik mellom forvaltning og finansreglement. Avvik rapporteres styret. Redegjørelsen skal beskrive avviket slik det har fremstått og økonomisk konsekvens. Ved behov skal selskapene fremlegge forslag til rutineendringer som vil redusere sannsynligheten for fremtidige avvik.
- Oversikt over reell likviditet i perioden samt prognose for forventet likviditetsutvikling.

12. Bruk av referanseindeks (benchmark/sammenligningsgrunnlag)

Følgende grunnlag benyttes for sammenligning av avkastnings- og risikoresultatene i delporteføljene:

| Avkastningsklasser | Sammenligning plasseringer overskuddslikviditet (kort 0-12 mnd) | Sammenligning langsiktig finansiell aktiva (Lang 3-5 år) |
|--------------------|---|--|
| Risikoklasse 1 | NOGOVD3MST1X | Statsobligasjoner 5 år (ST5X - Oslo Børs) |
| Risikoklasse 2 | | |
| Risikoklasse 3 | | |
| Risikoklasse 4 | | |
| Risikoklasse 5 | | |
| Risikoklasse 6 | | |

13. Kvalitetssikring av reglementet

Styret skal påse at en uavhengig instans med kunnskap om finansforvaltning vurderer om finansreglementet legger rammer for en finansforvaltning som er i tråd med kommuneloven og i forskriften. Vurderingen skal skje før reglementet vedtas, samt vedlegges sak.

~~Daglig leder~~ ~~Administrerende direktør~~ pålegges ansvar for at ekstern vurdering innhentes.

Kvalitetssikring av finansreglementet skal finne sted ved hver endring av reglementet, og før representantskapet vedtar nytt, endret finansreglement. I denne sammenheng skal det også rapporteres på utført kvalitetssikring av rutinene.

14. Ikrafttredelse

Finansreglementet trer i kraft så snart det er vedtatt.

Vedlegg: Definisjoner og forklaring av enkelte ord og uttrykk

15. Definisjoner av ulike typer risiko

| | |
|-----------------------|--|
| Kreditrisiko | Kreditrisiko representerer faren for at motparten i en kontrakt, for eksempel en låntaker eller motparten i en derivatkontrakt, ikke innfrir sine forpliktelser. Eksempelvis at en selger av en obligasjon ikke betaler tilbake hele eller deler av lånet (inkludert rentene). |
| Markedsrisiko | Markedsrisiko er risikoen for tap eller økte kostnader som følge av endringer i markedspriser (kurssvingninger) i de verdipapirmarkedene Selskapene er eksponert i. |
| Renterisiko | Renterisiko representerer risikoen for at verdien på plasseringer i rentebærende verdipapirer endrer seg når renten endrer seg. Går renten opp, går verdien av plasseringer i rentebærende verdipapirer ned (og motsatt). Det er også renterisiko knyttet til Selskapenes innlån. Endringer i markedsrenten påvirker rentekostnader, og for eksempel også innløsningsverdi på opptatte fastrentelån. |
| Marginrisiko | Kan oppstå ved bruk av rentebytteavtaler som er knyttet opp mot underliggende lån med flytende eller fast margin. Marginrisiko kan føre til uforutsigbare rentekostnader ved at marginen på lånet (som da ikke er sikret) blir høyere enn normalt, i motsetning til fastrentelån der kontantstrømmene er fast i hele perioden og alt er da sikret. Dette kan forekomme ved f.eks. rentebytteavtaler der man betaler fastrente og mottar 3 mnd NIBOR, mot flytende lån som er priset med 3 mnd NIBOR + margin (marginen er da ikke sikret). Blir marginen høyere ved refinansiering eller renteregulering, blir netto rentekostnad for Selskapene også høyere. |
| Likviditetsrisiko | Likviditetsrisiko er faren for at plasseringer ikke kan gjøres disponible for Selskapene på kort tid, uten at det oppstår vesentlige prisfall på plasseringene i forbindelse med realisasjon. |
| Refinansieringsrisiko | Refinansieringsrisiko er graden av risiko for at det ønskede resultatet av en bestemt økonomisk transaksjon ikke vil komme til å skje. F.eks ved refinansiering av lån - risikoen for ikke å få tatt opp nye lån når de gamle forfaller, eller at man må ta opp nye lån til en vesentlig høyere rente. |
| Operasjonell risiko | Risikoen for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser eller systemer, menneskelige feil, eller eksterne hendelser |
| Valutarisiko | Valutarisiko representerer risikoen for tap på plasseringer og lån pga. kurssvingninger i valutamarkedet. |

16. Andre finansielle instrumenter

16.1 Derivater

Derivater er finansielle instrumenter hvor prisen er avledet fra et underliggende instrument. Derivater notert på Oslo Børs har enten enkeltaksjer eller aksjeindeksen OBX som underliggende instrument, men det kan noteres derivater på et utall underliggende, fra råvarer og jordbruksprodukter til renter, valuta, aksjer og aksjeindekser.

En opsjon kan kort defineres som en rett til å kjøpe eller selge noe til en fastsatt pris innen eller på et gitt tidspunkt i fremtiden. Man kan både kjøpe og utstede opsjoner. Kjøperen betaler for retten til å benytte seg av opsjonen, mens utstederen mottar penger for å forplikte seg til å innfri opsjonen dersom kjøperen ønsker å benytte seg av den.

En forwardkontrakt er en avtale mellom to parter om å kjøpe eller selge et underliggende verdipapir på et forhåndsbestemt tidspunkt i fremtiden. Derfor skiller man mellom handelsdato og leveringsdato.

Futures brukes i Norge for å handle OBX indeksen på Oslo Børs. OBX-futuren er direkte knyttet til verdien av OBX-indeksen og har en mulighet for gearing. (Gearing refererer til avkastningen på opsjonen i forhold til aksjer. For et relativt lite beløp kan en opsjonsinvestor få en avkastning som er

langt større enn ved en tilsvarende aksjeinvestering).

Derivater utgjør et marked i vekst og er i mange land flere ganger større enn handel med for eksempel aksjer og obligasjoner. Dette skyldes blant annet at opsjoner og terminer tilbyr investorer unike muligheter for avkastning og risikostyring. Man kan nemlig tjene penger uansett om markedet faller, stiger eller står stille.

16.2 Aksjer

Eierandel i en bedrift: En aksje er en eierandel i et selskap, og utgjør en del av Selskapenes egenkapital. For deg som aksjeeier, enten du eier aksjer direkte eller indirekte via aksjefond, utgjør avkastningen summen av eventuelt utbetalt utbytte og endringen i aksjekursen, fratrukket omkostninger forbundet med kjøp/salg og eie av aksjer/aksjefond. En investering i en aksje gir intet krav på rente eller utbytte. Aksjer gir - over tid - normalt en bedre avkastning enn en investering i rentebærende instrumenter. Risikoen for verdisingninger i eiertiden er imidlertid betydelig høyere. Dersom et selskap går konkurs kan f. eks. inntil hele verdien av en aksje være tapt. En investering i aksjer og aksjefond forutsetter at en investor har en lengre investeringshorisont enn ved plasseringer i rentepapirer og at kortsiktige verdiendringer kan håndteres.

16.3 Aksjefond

En formues samling av egenkapitalinstrumenter som forvaltes av et fondsforvaltningsselskap. I henhold til Verdipapirfondenes Forenings standard for aksje- og kombinasjonsfond skal et aksjefond normalt investere minst 80 prosent av fondets forvaltningskapital i aksjer (eller andre egenkapitalinstrumenter). [Ifølgelse](#) Kredittilsynets regler skal et aksjefond til enhver tid eie aksjer i minst 16 forskjellige selskaper, og det enkelte selskap kan ikke overstige ti prosent av fondets samlede investeringer. Dette fungerer på lignende måte som pengemarkeds- og obligasjonsfond. Bruk av aksjefond sikrer god spredning av risiko i forhold til investeringer i enkeltaksjer.

16.4 Avkastning

Avkastningen uttrykker hvordan verdien på dine fondsandeler har utviklet seg i en gitt periode. Avkastningen som oppgis er netto, det vil si fratrukket de kostnader du må betale ved kjøp og salg.

16.5 Diversifisering

Et verdipapirfond plasserer forvaltningskapitalen i mange ulike verdipapirer, hvilket normalt gir mindre svingninger i fondets verdi enn ved plassering i ett eller et fåtall enkeltpapirer.

Sagt på en annen måte; gjennom diversifisering oppnår fondet risikospredning.

16.6 Durasjon

Sentralt begrep i forhold til pengemarkeds- og obligasjonsfond. Litt forenklet angir durasjonen hvor lang tid det er til rentepapirene i et rentefond (fellesbetegnelse på pengemarkeds- og obligasjonsfond) forfaller. Se også rentebindingstid og rentefølsomhet. Tanken er at frem til neste renteregulering er låntaker og långiver "låst" til avtalen. Ved rentereguleringstidspunktet kan derimot lånet eller plasseringen fornyes både mht. rentebetingelser og eventuelt motpart. Durasjon for en portefølje defineres som et volumveid gjennomsnitt av durasjonen til alle avtalene i porteføljen.

16.7 Effektiv rente (yield)

Effektiv rente sier noe om forventet avkastning i et pengemarkedsfond (ofte også kalt 'yield') og uttrykker hvilken avkastning et pengemarkedsfond vil gi kommende 12 måneder, forutsatt at rentenivået og fondets rentefølsomhet ikke endrer seg i denne perioden. Effektiv rente er oppgitt etter fradrag for forvaltningshonorar.

16.8 Finansinstrumenter

Obligasjoner, sertifikater, swaper, FRA, opsjoner mv.

16.9 Fondsobligasjoner

Fondsobligasjoner er hybridinstrumenter som har egenskaper til felles både med gjelds- og egenkapitalinstrumenter. De har prioritet før aksjekapital, men etter ansvarlig lånekapital.

Renter på slike instrumenter er fastsatt på forhånd. Det er imidlertid ikke en plikt for utsteder til å utbetale renter dersom det ikke utbetales utbytte i en periode. Betales det ikke rente i en periode, vil rentene ikke akkumuleres.

16.10 Grunnfondsbevis (egenkapitalbevis)

Fritt omsettelig verdipapir med mange likhetstrekk til aksjer, men avviker med hensyn til eierrett til selskapsformuen og innflytelse i Selskapene. Egenkapitalbevis utstedes av sparebanker og gjensidige forsikringsselskaper for å trekke til seg ny kapital.

16.11 Investments grade/rating

Uavhengige rangeringsorganer leverer "karakter" eller "rating" til selskapenes gjeld (obligasjonslån). De mest anerkjente er Standard & Poor's, Moody's og Fitch Ratings.

Hva er rangeringer? Karakterene er avhengig av hvordan kredittvurderingsbyråene vurderer den finansielle situasjonen i Selskapenes utstedelse av obligasjonslån, dens evne til å fortsette å foreta innbetalinger til obligasjonseierne i fremtiden og hvilken beskyttelse av obligasjoner Selskapene har i møte med økonomiske vanskeligheter.

16.12 Løpetid

Tiden frem til et verdipapir eller et gjeldsforhold forfaller til endelig betaling, med andre ord - tiden frem til lånet/ verdipapiret skal tilbakebetales av den som har lånt pengene.

16.13 Markedsrente

Uttrykker den renten som låntakere og långivere i gjennomsnitt blir enige om i sine avtaler. Markedsrenten varierer fra dag til dag, og det noteres ulike markedsrenter for ulike bindingstider (fra en dag til ti år i Norge). Til daglig fastsettes markedsrentene som et gjennomsnitt av de renter bankene benytter når de låner seg imellom.

Låntakere/långivere gjør med utgangspunkt i den renten som bankene fastsetter tillegg eller fradrag for kredittmessige forskjeller mellom låntakere. Det eksisterer også en «markedsrente» for statslån med ulike løpetider, f.eks. tre måneder, ett år, tre år, fem år osv. Statens lånerenter kan sees på som "gulvet" for markedsrentene bankene imellom og i samfunnet for øvrig. I en særstilling er sentralbankrenten, dvs. den renten som bankene kan plassere til i Norges Bank. Bankenes korte markedsrenter ("pengemarkedsrenten") ligger ofte 0,20 % - 0,30 % over sentralbankens rente. Markedsrentene på de ulike løpetidene danner "yieldkurven" eller rentekurven. Denne vil variere fra dag til dag.

16.14 Swap

Er en forpliktende avtale mellom to parter om å bytte ut et finansielt instrument (el. valuta) mot et annet instrument, med avtale om å bytte disse tilbake på et framtidig tidspunkt til en på forhånd avtalt pris.

16.15 NIBOR

"*Norwegian Interbank Offered Rate*" - er en samlebetegnelse på norske pengemarkedsrenter med ulike løpetider. NIBOR skal gjenspeile rentenivået som långiver krever for et usikret utlån i norske kroner med levering om to dager, "spot".

16.16 Obligasjon

En obligasjon er et rentebærende verdipapir, et lånebevis, som har en rentebindingstid på mer enn ett år. Obligasjonsutsteder (låntaker) kan for eksempel være offentlige myndigheter, banker eller store private foretak. Obligasjonen innfris av utsteder ved forfall, og i perioden fra utstedelse til forfall påløper en rente, ofte kalt kupongrente, til eier av obligasjonen. Det er et omvendt forhold mellom kursen på en obligasjon og endringer i markedsrenten. Dersom for eksempel markedsrenten stiger vil kursen på en obligasjon, og dermed kursen på et obligasjonsfond, umiddelbart falle. Hvor mye den faller avhenger av hvor mye renten stiger og hvor lenge det er til forfall (se durasjon, rentefølsomhet og rentebindingstid).

16.17 Obligasjonsfond

Et obligasjonsfond investerer vanligvis i rentebærende papirer (fortrinnsvis obligasjoner) med en løpetid på over ett år. For deg som andelshaver betyr dette at avkastningen ikke bare påvirkes av den fastsatte renten (kupongrenten) på obligasjonen, men også kursutviklingen for de aktuelle obligasjoner. Den norske fondsbransjens egen klassifiseringsstandard tilsier at obligasjonsfondene inndeles i grupper ettersom hvor lang bindingstid rentepapirene i fondet har. Formelt sett er det rentefølsomheten til fondets referanseindeks som definerer fondets klassifisering

Obligasjonsfondene inndeles i følgende grupper:

- | | |
|---------------------------------|--|
| Obligasjonsfond 0-2: | Fond som vanligvis investerer i relativt korte rentebærende verdipapirer. Forskjellen mellom et pengemarkedsfond og et kort obligasjonsfond er at obligasjonsfondet kan investere i enkeltpapirer med rentebindingstid lengre enn ett år. |
| Obligasjonsfond 2-4: | Fond som vanligvis investerer i middels lange rentebærende verdipapirer. |
| Obligasjonsfond 4+: | Fond som vanligvis investerer i lange rentebærende verdipapirer. |
| Internasjonale obligasjonsfond: | Fondene i denne gruppen har en referanseindeks bestående av rentebærende verdipapirer denominert i utenlandsk valuta, eller der referanseindeksen består av en kombinasjon av rentebærende papirer denominert både i norsk og utenlandsk valuta. |

16.18 Pengemarkedsfond

En formues samling av sertifikater og bankinnskudd som forvaltes av et fondsforvaltningsselskap. Et pengemarkedsfond defineres som et rentefond der verdien som følge av renteendringer kun påvirkes av endringer i 0-12 måneders pengemarkedsrenter, og der fondets «rentefølsomhet» aldri kan overstige 1.

Fondets rentefølsomhet defineres som den umiddelbare prosentvise endringen i fondets kurs som følge av 1 prosentenhet endring i rentenivået på fondets plasseringer, med utgangspunkt i dagens rentenivå.

Bransjestandarden deler deretter pengemarkedsfond inn i «Pengemarkedsfond med lav risiko», og «Pengemarkedsfond».

Pengemarkedsfond gir ofte innskyterne bedre avkastning enn bankinnskudd. Bruk av pengemarkedsfond sikrer god spredning av kredittisiko.

16.19 Portefølje

En investeringsportefølje er den samlede rekken av finansinstrumenter som eies, for eksempel aksjefond, verdipapirer med fast rente eller pengemarkedsinstrumenter. En investeringsportefølje bør ha en rekke relativt urelaterte, eller ukorrelerende investeringer for å minimere risikoen - advarer mot å "satse alt på ett kort".

16.20 Referanseindeks

En fellesnevner for et bestemt utvalg av verdipapirer: En indeks er et uttrykk for en veid sammensetning av aksjene (eller andre verdipapirer) i et marked, og endringer i indeksens verdi viser markedets utvikling i gjennomsnitt. En referanseindeks er den indeksen som et bestemt fond eventuelt skal måle seg mot. Den kan derfor benyttes til å sammenligne i hvilken grad (forvaltnings) Selskapene har lyktes med forvaltningen av sine fond. Hvis for eksempel fondets avkastning i en bestemt periode har vært høyere enn referanseindeksens avkastning har forvaltningen gjort en god jobb.

16.21 Rentebindingstid

Hvor lenge renten på sertifikatet eller obligasjonen er fast: Kupongrenten på et rentebærende verdipapir er som regel fast for en gitt periode, rentebindingstiden. Periodens varighet kan variere fra papir til papir, for eksempel kan en obligasjon justere rentekuponen hvert tredje år, mens det for en annen obligasjon kan foretas en rentejustering hvert annet år. De fleste obligasjoner har imidlertid en fast rentekupon for hele lånets løpetid. Se også durasjon og rentefølsomhet.

16.22 Rentefølsomhet

Et verdipapirs rentefølsomhet viser den mulige endringen i verdipapirets verdi ved en gitt endring i markedsrenten (f. eks. ett prosentpoeng). Man regner også ut rentefølsomheten for en hel portefølje, dvs. porteføljens gjennomsnittlige rentefølsomhet. Verdipapirer med lang durasjon har stor rentefølsomhet og er utsatt for store kursbevegelser ved endringer i markedsrenten. I tider med fallende rentenivå øker obligasjonenes kursverdi, og da mest for de med lang durasjon (og motsatt ved økende rentenivå). Rentefølsomhet er et vanlig måltall for å kvantifisere renterisiko. Den samme tankegangen benyttes også når man skal uttrykke renterisiko for lånegjeld.

16.23 Sertifikater

Rentebærende verdipapir (gjeldsinstrument) med kortere løpetid enn tolv måneder på tidspunkt for utleggelse. NIBOR benyttes for å beregne kupongrenter og markedsrenter/kurser i sertifikater. En obligasjon har i motsetning til et sertifikat en løpetid på mer enn et år.

16.24 Stresstest

Test for å måle effekten av forhåndsdefinerte markedsendringer. Test med faste/gitte forutsetninger for å måle/anslå mulige tape (eller gevinster) dersom renter på gjeld og/eller innskudd endrer seg. Testen omfatter på samme måte også endringer i andre aktiva.

16.25 ~~UNITS~~ UCITS

Verdipapirfond som tilfredsstillere kravene i EUs UCITS-direktiv (Undertakings for Collective Investment in Transferable Securities Directives), gjennomført i nasjonal lovgivning, kan etter godkjenning i ett EØS-land markedsføres i hele EØS-området (forutsatt at det sendes melding om dette til tilsynsmyndighetene i det enkelte land). Slike fond omtales ofte som UCITS-fond. Hovedformålet med UCITS-regelverket er å skape et felles marked i EU/EØS-området for verdipapirfond som er gjenstand for harmoniserte regler om bl.a. investeringsbegrensninger. Det er særlig lagt vekt på å regulere verdipapirfond som investeringsprodukt for massemarkedet ved at UCITS-fond er underlagt regler om risikospredning. Verdipapirfond som er godkjent i henhold til nasjonale regler, men som ikke tilfredsstillere kravene i EUs UCITS-direktiv, omtales ofte som "nasjonale fond" eller "ikke- UCITS-fond". Slike fond fraviker en eller flere av hovedreglene i nasjonalt regelverk som gjennomfører UCITS-direktivet, f.eks. når det gjelder krav til risikospredning. I Norge benyttes "spesialfond" som en fellesbetegnelse for en type nasjonale fond. Spesialfond har større fleksibilitet med hensyn til investeringsstrategi enn alminnelige verdipapirfond. Slike fond er unntatt fra bestemmelser om krav til likviditet, risikospredning, unntak fra forbud mot å ta opp lån og unntak fra lovens forbud mot å selge finansielle instrumenter fondet ikke eier (shortsalg).

16.26 WF

Verdipapirfondenes forening er serviceorganisasjon for selskap med konsesjon til å drive fondsforvaltning og/eller aktiv (individuell) forvaltning. Medlemselskapene er forpliktet til å følge foreningens bransjestandarder. Se: <http://vff.no/bransjestandarder>.